

Eén eeuw 'Aug' in 9 momenten

Zes Augustijnen boekstaafden de
geschiedenis van hun vereniging,
waar deftige katholieken werden
opgevolgd door 'Flower Paupers'
en feestende bierdrinkers

Toch nog banden met Israël Er zijn nog minstens drie samenwerkingen tussen de Leidse universiteit en Israëlische instellingen die nog niet zijn getoetst. Bij één project van het LUMC is een bedrijf betrokken dat is gevestigd op de bezette Westelijke Jordaanoever

4

Bas InSite-debacle College erkent:
'Problemen zijn onacceptabel'

Endometriose De diagnose komt
altijd te laat. 'Dat maakt me boos'

De universiteit moet GNSV weren, vindt gemeenteraad

Acht partijen in de Leidse gemeenteraad willen dat de universiteit de rechtsextremistische Groot-Nederlandse Studentenvereniging (GNSV) uitsluit van de El Cid. De vereniging jaagt namelijk 'onverdraagzaamheid, discriminatie en ontmenselijkking aan'.

DOOR VINCENT BONGERS

Onlangs kwalificeerde de veiligheidsdiensten AIVD en NCTV in een rapport de GNSV als extreemrechts. De diensten waarschuwden ook dat universiteiten die de vereniging laten deelnemen aan universitaire activiteiten extreemrechts gedachtegoed normaliseren. De Universiteit Leiden worstelt al drie jaar met het toestaan van een kraam van de GNSV op de infomarkt van de introductieweek. Er zijn protesten tegen de aanwezigheid van de vereniging op de markt en ook in de medezeggenschap is het college van bestuur meerdere keren opgeroepen om de GNSV te weren. Ook in de Leidse gemeentepolitiek werden er vorig jaar augustus al vragen gesteld over de kwestie.

Het college van bestuur wil de vereniging tot nog toe niet uitsluiten omdat daarvoor geen juridische grond zou zijn. Wel beloofde het college de richtlijnen voor deelname aan de markt mogelijk te herzien.

In dat beleid kwam ook na het verschijnen van de analyse van de veiligheidsdiensten geen verandering. Ook het besluit van de Radboud Universiteit Nijmegen om de GNSV naar aanleiding van het rapport te weren, werd in Leiden niet gevolgd.

Vanwege de analyse van de diensten en het besluit van de Radboud roert ook de gemeentepolitiek zich weer. Acht partijen in de raad, dat zijn alle fracties behalve Partij Sleutelstad, vvd en FvD, hebben vragen gesteld aan het college van burgemeester en wethouders (B&W) over het beleid van de universiteit ten opzichte van de GNSV.

De partijen schrijven dat het rechtsextremistisch gedachtegoed van de GNSV 'haaks staat op grondrechten als gelijke behandeling en het verbod op discriminatie die de basis vormen van onze Leidse kernwaarden'.

De GNSV jaagt verder 'onverdraagzaamheid, discriminatie en ontmenselijkking aan en drijft maatschappelijke tegenstellingen in de Leidse samenleving op de spits'.

De deelname van de vereniging aan de El Cid zet de 'veiligheid en inclusiviteit van Leidse studenten onder druk'. De indieners vinden het essentieel dat de El Cid een 'veilige en inclusieve introductietijd blijft voor alle studenten'.

'Welke actieve rol gaat het college van B&W nemen om de Universiteit Leiden te ondersteunen bij het opvolgen van het goede voorbeeld van de Radboud Universiteit?', vragen de partijen dan ook. Verder willen ze weten of het college 'de invloed van rechtsextremisten' gaat 'tegenhouden en welke handreikingen onderwijsinstellingen hiervoor krijgen geboden'.

In de beantwoording van eerdere vragen over de GNSV volgde het college van B&W dezelfde redenering als het college van bestuur van de universiteit. 'We blijven in gesprek met de universiteit en de El Cid-organisatie. Het college is het echter met de universiteit eens dat deelname van de GNSV om juridische redenen niet verboden kan worden.' De vereniging is immers niet door de rechter verboden.

De partijen vragen ten slotte of 'de werkwijze en houding van het college van B&W richting de GNSV gaat veranderen nu ze met naam worden genoemd in het rapport van het AIVD en NCTV'.

Bestuur geeft toe: problemen met Bas InSite zijn 'niet acceptabel'

Het faculteitsbestuur van de bètafaculteit maakt zich grote zorgen over de aanhoudende problemen met het nieuwe administratiesysteem Bas InSite en stuurde een brandbrief naar het college van bestuur. Dat erkent de problemen en wil een externe expert inhuren. 'Collega's zijn uitgeput en gefrustreerd.'

DOOR MARK REID

Er zijn al sinds de invoering begin dit jaar van het administratieprogramma Bas InSite van softwareontwikkelaar AFAS problemen over de hele breedte van de universiteit. Zo verdwenen 'declaraties in zwarte gaten' en vielen er medewerkers uit.

Na eerdere klachten bij de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen stuurde het faculteitsbestuur een brandbrief aan het college van bestuur van de universiteit. 'We hebben er vertrouwen in dat we uiteindelijk een goed-werkend administratiesysteem krijgen, maar we maken ons wel zorgen over het tempo en daarmee de gevolgen voor onze beheersing van onze faculteit.

'Met het overstappen naar een nieuw ERP (enterprise resource planning, red.) systeem is het logisch dat er in het begin problemen zijn en dat het systeem nog niet werkt zoals beoogd. Inmiddels zijn we zes maanden live en maken we ons grote zorgen over de voortgang op de inrichting van het systeem: er is nog steeds geen beeld wanneer we een goed functionerende administratie hebben.'

De huidige werkwijze binnen de universiteit, waarbij er volgens het faculteitsbestuur langdurig wordt gesproken over de ideale inrichting voordat er concrete stappen volgen, heeft ertoe geleid dat 'wij inmiddels al zes maanden feitelijk blindvaren'. Het bestuur benadrukt dat de problemen niet voortkomen uit een gebrek aan inzet van medewerkers.

Maar het gaat op heel veel fronten nog steeds verkeerd, aldus het bestuur. Zo komen veel kosten op de verkeerde plek in de boekhouding terecht, hebben financieel medewerkers onvoldoende toegang tot het systeem om adequaat te kunnen werken, en lukt het wetenschappers niet de financiën van hun projecten te regelen.

Dat leidt er onder andere toe dat facturen niet worden betaald, waardoor leveringen worden

Victor Dubreuil - Barrels of Money, 1897

stopgezet en fouten in de administratie zich ophopen. Voor het controleren van een relatief eenvoudig project zijn volgens het faculteitsbestuur momenteel vier medewerkers twintig uur bezig, waar dat voorheen een enkel persoon dat in minder tijd kon doen.

Het college van bestuur onderkent in een antwoord op de brief dat er nog problemen zijn: 'Het tempo waarin de knelpunten worden opgelost ligt te laag, de druk op medewerkers, met name in de financiële en HR-kolom, op wetenschappers én op de ondersteunende teams is daardoor groot, wat risico's met zich meebrengt voor de financiële beheersing. Deze situatie is ook voor het college van bestuur niet acceptabel.'

Ook ziet het college dat veel tijdelijke oplossingen voor de problemen met AFAS op de langere termijn niet houdbaar zijn. Een structurele oplossing zal meer tijd vergen.

'Een belangrijke bestuurlijke les van de afgelopen maanden is dat er een meer integrale, en eenduidige, dat wil zeggen instituties- en faculteitsoverstijgende, visie op project control, financial control en business control nodig is om het gehele systeemlandschap voor HR, Finance & Control goed geïntegreerd en beheersbaar te laten functioneren. Dit is randvoorwaardelijk voor het sneller realiseren van functionele oplossingen', aldus het college in hun antwoord aan de faculteit. Het bestuur wil een externe expert inhuren 'om binnen twee maanden met de control community tot een eenduidige visie op project control, financial control en business control te komen'. De expert zal vervolgens advies uitbrengen aan het college. Tijdens de faculteitsraadsvergadering van afgelopen maandag werd de briefwisseling kort aangestipt. 'Het toont aan dat het college

onze problemen serieus neemt', zei faculteitsbestuurslid Suzanne van der Pluijm. 'Ze kunnen uiteraard niet in detail op de problemen ingaan, maar de brief is oké.' 'Het is fijn dat er aan oplossingen wordt gewerkt', reageerde raadslid Jeanette de Wolf. 'Maar ik maak me zorgen dat er een externe expert moet worden ingehuurd om een visie op te stellen. Ik zie dat collega's uitgeput en gefrustreerd raken. Laten we eerst zorgen dat de systemen werken. We moeten zorgen dat AFAS iedereen van de juiste informatie voorziet.' Pluijm: 'Ik weet niet of het college het zo bedoelt. Als we van tevoren beter hadden geweten hoe de organisatie werkt, hadden we de software beter kunnen inrichten. We moeten goed opschrijven wie welke rol heeft om alles goed te laten werken. Dat hebben we nu niet op papier.'

Mijn LU-kaart was kwijt en dat was de schuld van klopgeest Constantijn

We leven in een tijd van complexe uitdagingen die om interdisciplinaire benaderingen vragen. Zelf zit ik ook met zo'n kwestie.

Jaren geleden, ten tijde van mijn vorige tijdelijke aanstelling in Leiden, kwamen na een paar maanden lockdown de muren van mijn woonkamer op me af en mocht ik eens per week in de grote flexwerkrimte op de zolderverdieping van het Arsenaal zitten. De uitgestorven ruimte had al iets unheimisch, en dan waren er ook nog de vreemde, ratelende geluiden.

Een klopgeest, leek me de voor de hand liggende verklaring. Waarschijnlijk een lid van een van de schutterijen die hier vier eeuwen lang hun oefenterrein hadden. Laten we hem Constantijn noemen. Hij klungelt nog steeds met wapens, wat dus voor die herrie zorgt.

Laatst zat ik met een collega in een vergaderzaaltje op diezelfde zolderverdieping en werden we weer opgeschrikt door plotselinge geluiden. 'Een goedaardige klopgeest', stelde ik haar gerust. Constantijn had me immers nooit meer dan geluidsoverlast bezorgd. Waar ik geen rekening mee hield, is dat het bijna Leidens Ontzet was en die periode hem waarschijnlijk onrustig maakt.

Toen ik aan het eind van die dag mijn kantoor op slot wilde draaien, was mijn Lu-kaart nergens te bekennen. Ik moest hem ergens in het gebouw verloren zijn en doorzocht alle gangen en ruimtes waar ik geweest was, informeerde bij secretariaten en recepties.

De kaart was nergens. Ik begreep er niets van.

Constantijn?

Vertwijfeld ging ik naar huis, met het gevoel dat ik een stuk van mijn ziel of op zijn minst van mijn professionele identiteit verloren was.

De week erna moest ik een nieuwe Lu-kaart aanvragen om mijn kantoor binnen te komen. Iedereen die ik sprak wist me te vertellen dat dat 15 euro kost. Ook de collega bij de balie begon te waarschuwen dat ik zou moeten betalen, totdat ze in het systeem

keek en verbaasd vroeg of dit pas de eerste keer was dat ik mijn kaart was kwijtgeraakt. Het eerste verlies blijkt kosteloos. Veel mensen komen ieder semester een nieuwe pas halen, vertrouwde ze me toe.

Ik bedacht me dat ik op de helft van mijn tijdelijke aanstelling zit. Als ik in dit tempo doorga, red ik het precies met mijn gratis tweede pas.

Omdat ik net 15 euro had bespaard haalde ik koffie in het Literair Café. Eenmaal in mijn kantoor viel mijn blik op iets wat midden op mijn bureau lag.

Mijn oude Lu-kaart.

Constantijn moet hem hebben teruggebracht. Als hij dit leest, wil ik hem met klem verzoeken de kaart de volgende keer bij de receptie af te geven.

Ik legde de twee kaarten naast elkaar. Nu pas viel me op hoezeer mijn oude foto was vervaagd, alsof ik na twee jaar postdoc zelf een spook was geworden. Plotseling identificeerde ik me met Constantijn. Ook ik blijf terugkeren naar deze plek, waar inmiddels meer van mijn verleden dan van mijn toekomst ligt.

Geluklijk heb ik nu een nieuwe foto met scherpmijnd gelaat, waarmee mijn ziel, of op zijn minst mijn professionele identiteit, ook weer even verfrist voelt. Dit keer heb ik er zelfs een beschermhoesje bij gekregen – iets wat ik voor mijn ziel soms ook wel zou willen hebben.

De oude kaart borg ik op in mijn bureau. Waarom komen er zulke hersenschimmen in mij op? En waarom voel ik me zelf een geest? Ben ik verstrikt in een doolhof van verbeelding of sta ik nog in verbinding met de werkelijkheid? Hier heb ik dus een interdisciplinair team voor nodig. Ik denk aan een filosoof, een socioloog, een kwantumfysicus en bovenal een psycholoog.

Bij gebrek aan zo'n team van ghost myth busters moet ik het met mijn eigen vakgebied doen. Ik vind een schilderij van een vaandeldrager uit de Leidse schutterij en lees dat dat altijd ongetrouwde mannen waren die modieus gekleed gingen. Is Constantijn misschien een vrijgezelle vaandeldrager op zoek naar een spookbruid? Nee, stop. Mijn verbeelding heeft geen extra voeding nodig. In plaats van de geschiedenis duik ik in de theorie. In de *hauntology* wordt het spook gezien als figuur die aanwezig nog afwezig is, dood noch levend, die ons gevoel van tijd en plaats destabiliseert en erop wijst dat de realiteit niet zo solide is als die zich voordoet. Daar kan ik als postdoc wel wat mee.

Lieke Smits is postdoctoraal onderzoeker bij het Leiden University Centre for the Arts in Society

Bezetting van de hortus botanicus uit protest tegen banden met Israël, mei 2024

Toch samenwerking(en) met Israël: bedrijf op Westelijke Jordaanoever

Zes maanden na het invoeren van nieuw beleid over samenwerkingen met Israëlische instellingen, is het LUMC nog steeds betrokken bij minstens drie ongetoetste projecten, waarvan één met een bedrijf op de Westelijke Jordaanoever.

DOOR MARK REID
FOTO TACO VAN DER EB

Twee van die projecten, onderdeel van het internationale wetenschapsinitiatief Horizon Europe, begonnen rond de tijd dat het advies van de commissie Mensenrechten en Conflictgebieden is aangeboden aan het college van bestuur, afgelopen voorjaar. Het derde project is recenter en heeft zijn officiële start pas in 2027. Bij die samenwerking, *Inter-organelle crosstalk in viral infections*, is het bedrijf 1Base Pharmaceuticals betrokken dat volgens de projectwebsite gevestigd is in Naale, een illegale nederzetting op de bezette Westelijke Jordaanoever. In tegenstelling tot de andere deelnemende instituten staat 1Base Pharmaceutical niet op de kaart op de projectpagina aangegeven. Eerder was dat nog wel het geval.

De drie projecten zijn nog niet getoetst aan het nieuwe beleid over samenwerkingen met Israëlische instellingen (zie kader), laat universiteitswoordvoerder Mischa van Vlier weten.

'Twee van de projecten, waarvan een gericht is op het verbeteren van behandeling voor patiënten met kanker, en de ander op het voorkomen van infectieziekten zoals tuberculose, liepen al vóór het verschijnen van het advies van de commissie Mensenrechten aan het college van bestuur, en voordat het college de nieuwe koers aankondigde. Omdat is afgesproken dat bestaande sa-

menwerkingen opnieuw worden beoordeeld, worden deze projecten ook opnieuw getoetst.'

De samenwerking voor het project Virton is volgens Van Vlier 'nog niet gestart en ligt ter beoordeling bij de LUMC-werkgroep die gevoelige samenwerkingen met externe partners beoordeelt'. Op welke termijn dat zal plaatsvinden, is nog onduidelijk.

'Deze werkgroep adviseert de raad van bestuur van het LUMC', aldus Van Vlier. 'Bij deze beoordeling zal het uitgangspunt gehanteerd worden dat door het LUMC geen nieuwe institutionele samenwerkingen zullen worden aangegaan.'

In de eerder uitgezette koers neemt het college van bestuur een duidelijk standpunt in over de bezette gebieden, namelijk 'om de huidige contractperiode uit te dienen en zich bij verlenging of nieuwe calls niet opnieuw te verbinden'. En: 'Waar de feitelijke relatie met de Israëlische partner minimaal is of via een derde instantie loopt, kan een meer administratieve afsluiting volstaan, maar wordt de principiële keuze om niet te verlengen uitdrukkelijk vastgelegd.'

1Base Pharmaceuticals heeft geen online aanwezigheid en staat bij het Israëlische equivalent van de Kamer van Koophandel geregistreerd als 'geliquideerd'. Het adres van het bedrijf in het handelsregister komt wel overeen met het adres op de projectpagina. Via de website van een goed doel wist *Mare* de naam van de vermoedelijke CEO van het bedrijf te achterhalen. Deze onderzoeker is tevens werkzaam aan de University of Southampton, die ook deelneemt aan het Horizonproject. Hij wil niet antwoorden op vragen van *Mare*. De Portugese penvoerder van het Horizonproject reageerde niet op vragen. Naast Leiden is ook het Amsterdam UMC betrokken bij het samenwerkingsproject met 1Base.

Banden met Israël: wat was het advies en welke uitzonderingen maakte het college?

In hun rapport onderscheidde de commissie mensenrechten en conflictgebieden vier overwegingen over samenwerkingen met Israëlische instellingen: versterking van de economische en institutionele infrastructuur van Israëlische partners, institutionele erkenning en legitimatie van deze partners, materiële en immateriële steun aan instellingen die in verband worden gebracht met mensenrechtenschendingen, en het risico dat Leidse medewerkers medeplichtig worden aan schendingen van mensenrechten en internationaal humanitair recht.

Op basis hiervan adviseerde de commissie dit voorjaar lopende samenwerkingen op te schorten of te beëindigen en tot nader order geen nieuwe, institutionele onderzoeksamenwerkingen met partners in Israël aan te gaan. 'Voortzetting van samenwerking met deze partners in de huidige context op gespannen voet staat met de kernwaarden van de universiteit: dergelijke vormen van (indirecte) betrokkenheid normaliseren praktijken die strijdig zijn met deze waarden', aldus de commissie.

Het college van bestuur voegde echter enkele extra kanttekeningen toe: 'Zonder af te willen doen aan de door de commissie geschetste morele kern, komen aanvullende

overwegingen in beeld die ons voor een gedifferentieerder lijn doen kiezen.'

Zo laat het college de aard van de activiteit meewegen in de beoordeling van de samenwerking. Morele problemen die de commissie schetst moeten worden afgewogen tegen de mogelijke positieve opbrengsten van het onderzoek, bijvoorbeeld bij projecten in de (bio)medische sfeer, waarmee levens zouden kunnen worden gered.

Ook weegt het college mee of terugtrekking uit projecten leidt tot reputatieschade voor de universiteit. 'Voor patiëntenorganisaties, beroepsgroepen in de medische sector en internationale consortiumpartners kan het eenzijdig terugtrekken uit lopende samenwerkingen vragen oproepen over de betrouwbaarheid en consistentie van de universiteit als partner.'

Op basis van onder meer deze afwegingen beslist de universiteit of een samenwerking met een Israëlisch instituut doorgang kan vinden.

In de nabije toekomst zou er een nog meer vastomlijnd beleid voor samenwerkingen moeten komen, de zogenaamde *Geïntegreerde werkwijze voor verantwoord samenwerken*, maar dit is nog in de maak.

India heeft zelf een digitale publieke infrastructuur opgebouwd: India Stack. 'Europa heeft dat gezien en werkt nu aan Euro Stack'

In het Westen mag AI dan steeds meer angst oproepen, in andere delen van de wereld geeft de technologie mensen eindelijk de kans om hun leven te verbeteren, stelt hoogleraar Payal Arora. 'Daar is de honger naar verandering veel krachtiger dan de angst.'

DOOR VINCENT BONGERS

Ik kom net terug uit India, het land waar ik ben geboren', vertelt Payal Arora, hoogleraar Inclusive AI Cultures aan de Universiteit Utrecht. 'AI is daar zo gewoon geworden. Mijn moeder, die tegen de tachtig is, gebruikt het constant om een weg te vinden in de Indiase hyperbureaucratie, bijvoorbeeld om een visum te regelen. Ik krijg steeds van haar te horen: "Ik heb dit en dat ge-Geminied." AI heeft de drempel tot allerlei informatie enorm verlaagd, zal Arora vrijdag betogen in de Hans Franken-lezing in het Academiegebouw. Veel mensen krijgen zo goedkope ondersteuning die bepalend is voor hun leven. 'In India worden 26 talen en duizenden dialecten gesproken, die pluriformiteit zie je trouwens ook in Afrikaanse landen. Er is heel veel binnenlandse arbeidsmigratie. Met AI is het veel makkelijker om die taalbarrières te slechten. De technologie heeft

een democratiserend effect op het leven van tientallen miljoenen Indiërs.'

Zelf gebruikt ze AI voor van alles. 'Mijn echtgenoot heeft gezondheidsproblemen en hij moest verhuizen van Duitsland naar Nederland. Al zijn medische gegevens moesten vanuit het Duits naar het Nederlands worden vertaald. Daar hebben we ChatGPT voor gebruikt. Ook als het om de medische zorg zelf gaat, raadplegen we AI wel eens.' De technologie geeft ook mogelijkheden aan groepen die worden onderdrukt. 'In Afghanistan helpt het vrouwen en meisjes om, ondanks alle restricties van de Taliban, toch een basisopleiding te krijgen. De Taliban maakt educatie voor vrouwen steeds lastiger, maar AI geeft hoop. Behalve als docent kan AI ook dienen als een therapeut, als een coping-mechanisme voor deze vrouwen die haast gek worden van die onderdrukking.

'In veel landen zijn de apps dé vraagbaak als het om allerlei kwesties rond seks en romantiek gaat. In landen waar praten over seks haast onmogelijk is en homoseksualiteit is gecriminaliseerd biedt AI jongeren de informatie waar ze naartoe gaan op zoek zijn. Het is geen onderwerp waarover ze met ouders of vrienden kunnen praten. Aan apps kun je wel vragen of homoseksualiteit normaal is. Of dat masturbatie dat ook is.'

In de Global South zijn mensen dan ook veel positiever over AI dan in Europa en Noord-Amerika, ziet Arora. Het is de technologie van de jeugd en de bevolking van Azië, Afrika en Midden- en Zuid-Amerika is veel jonger dan het sterk vergrijzende Westen. 'In 2030 zal veertig procent van alle jongeren in de wereld Afrikaans zijn. Die kids willen geen boer worden zoals hun ouders en grootouders. Ze hebben andere ambities en ontwikkelen allerlei content met AI. Voor zulke producties had je tot voor kort een heel team nodig.'

Van de Filipijnen tot Zuid-Afrika leidt dat tot een toename in het aantal kleine ondernemers, die nu met weinig geld dingen kunnen regelen. 'Je moet AI zeker niet romantiseren, maar in de Global South is de honger naar verande-

ring veel krachtiger dan de angst voor verandering. Het Westen is verstijfd en kan verandering niet meer zo goed aan. We krijgen hier meteen een pijscheut in onze nek als we moeten bewegen. We laten geen nieuwe mensen en ideeën van elders meer binnen en hebben geen lust meer om mondiaal te denken. Dat negativisme werkt verlammend.'

Hier zien veel mensen AI juist als een 'doomsday machine', zegt de hoogleraar. 'Je ziet dat ook veel in de media. Het is natuurlijk prima clickbait. Koppen met existentiële ellende: de mens wordt vervangen door machines. Het maakt ons dom, we kunnen het niet onder controle houden. Door die teneur is de angst er bij velen ingeslopen.' Ook in wetenschappelijke publicaties ziet ze die negatieve teneur. 'Er verschijnen weinig boeken die positief zijn over technologie.'

Zelfs Big Tech doet mee aan het doemdenken door toe te geven dat ze de controle over AI-agenten zijn kwijtgeraakt. 'De bedrijven willen dat de AI-ontwikkeling in China wordt aangepakt en ze hopen invloed te hebben op regulering. Maar het is ook een manier om te laten zien hoe krachtig hun technologie is.'

Deze negatieve mindset geeft vorm aan beleid rond AI in met name Europa. 'De focus ligt op schade en risico. Terwijl in andere delen van de wereld mensen spelen met AI en het leren gebruiken voor allerlei doeleinden.' En spelen met de technologie is belangrijk. 'In mijn colleges zitten veel studenten die AI haten of er in ieder geval tegen zijn. Door dat negatieve sentiment, is de lust om ermee te spelen er niet. Ze ontdekken niet op welke manier zij het op een belangrijke manier kunnen gebruiken. Bij bedrijven duwen bazen AI door de strot van medewerkers: "Je moet spinazie eten." Dan ga je het haten en het nog meer afwijzen.'

Natuurlijk is er het probleem van de afhankelijkheid van de Amerikaanse techreuzen. 'Big Tech reguleren is vrijwel niet mogelijk. Meta is rijker dan menig land. 'Maar je kunt ze wel een duwtje in de juiste richting geven.

'In de Global South is de honger naar verandering veel krachtiger dan de angst voor verandering'

De digitale wereld is bijvoorbeeld nog veel te vaak een onveilige plek voor meisjes en vrouwen, denk alleen maar aan deepfakeporno. Als ik in gesprek ben met dit soort bedrijven is mijn insteek niet moreel ethisch: pak het digitale geweld aan. Ik richt me vooral ook op de economische kant. Denk eraan dat de helft van je potentiële klanten vrouwen zijn. Het zou een enorm verlies zijn, als een deel van hen afhaakt als jij geen veilige digitale omgeving creëert.'

Het Westen moet zich niet slecht blijven voelen maar beter naar andere delen van de wereld kijken, vindt Arora. 'India heeft zelf een digitale publieke infrastructuur opgebouwd die door de staat wordt gefaciliteerd: India Stack. Dat is grotendeels gratis en minder afhankelijk van Amerikaanse bedrijven. Europa heeft dat ook gezien en werkt nu aan Euro Stack. Er is niet veel media-aandacht voor. Het klinkt namelijk niet cool als Europa India imiteert, maar ondertussen gebeurt het wel.'

Payal Arora, *From Pessimism to Promise: Governing AI Beyond Fear in an Unequal World*. Hans Franken-lezing, Academiegebouw (Telders Auditorium), vrijdag 16 oktober, 15:30 - 18:00 uur. Zaal is vol, maar de livestream is via de universiteits-website te volgen

Op welke feestdagen geef je vrij?

Moet de universiteit nieuwe feestdagen toevoegen aan de academische kalender? Of moeten examencommissies de ruimte krijgen uitzonderingen toe te passen? 'De gemeenschap moet meer inspraak hebben.'

DOOR **SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK**

De faculteit Governance and Global Affairs (FGGA) is bij uitstek een plek waar studenten en docenten vanuit de hele wereld samenkomen. Dat betekent ook dat zij hun eigen culturele waarden en feestdagen meenemen naar Den Haag. Maar hoe moet daarmee worden omgegaan?

Daarover ging de faculteitsraad in gesprek met het bestuur. De raad signaleert namelijk dat studenten soms tentamens hebben op een dag dat zij liever vrij zouden zijn in verband met een voor hen belangrijke feestdag.

'Onlangs hadden de vice-decanen van de faculteiten overleg over dit onderwerp', zei vice-decaan Maarja Beerkens. 'Iedereen worstelt ermee hoe hiermee om te gaan: we zien het probleem, maar de oplossing is een stuk lastiger. De vraag is bijvoorbeeld: welke religieuze dag is het wel waard om een vrije dag voor te regelen, en welke niet?' Ook vraagt ze zich af of ze docenten verplicht kan stellen om extra hertentamens, deadlines en uitzonderingen te organiseren. 'Kunnen we er zeker van zijn dat we genoeg ruimte in onze curricula vinden om hier vorm aan te geven? Ik sta open voor suggesties van jullie kant.'

Raadslid Desua Mumford: 'Ik snap de praktische kant van het verhaal: er zijn maar 365 dagen in het jaar en de onderwijstijd is beperkt. Maar er bestaan nu criteria voor welke dagen wel en niet meetellen als feestdag. Waarom maken we onderscheid? Zijn die criteria goed genoeg en dienen ze de gemeenschap? En zo niet, moeten we die dan niet aanpassen?'

'Het is lastig om te kijken naar extra ruimte voor vrije dagen binnen de academische jaarkalender', zei studentassessor Mick de Kruijff. 'We hebben al vrije dagen aan de Universiteit Leiden bovenop wat we wettelijk krijgen, namelijk de extra dag na Hemelvaart, Leidens Ontzet en Bevrijdingsdag die wij jaarlijks vieren in plaats van elke vijf jaar.'

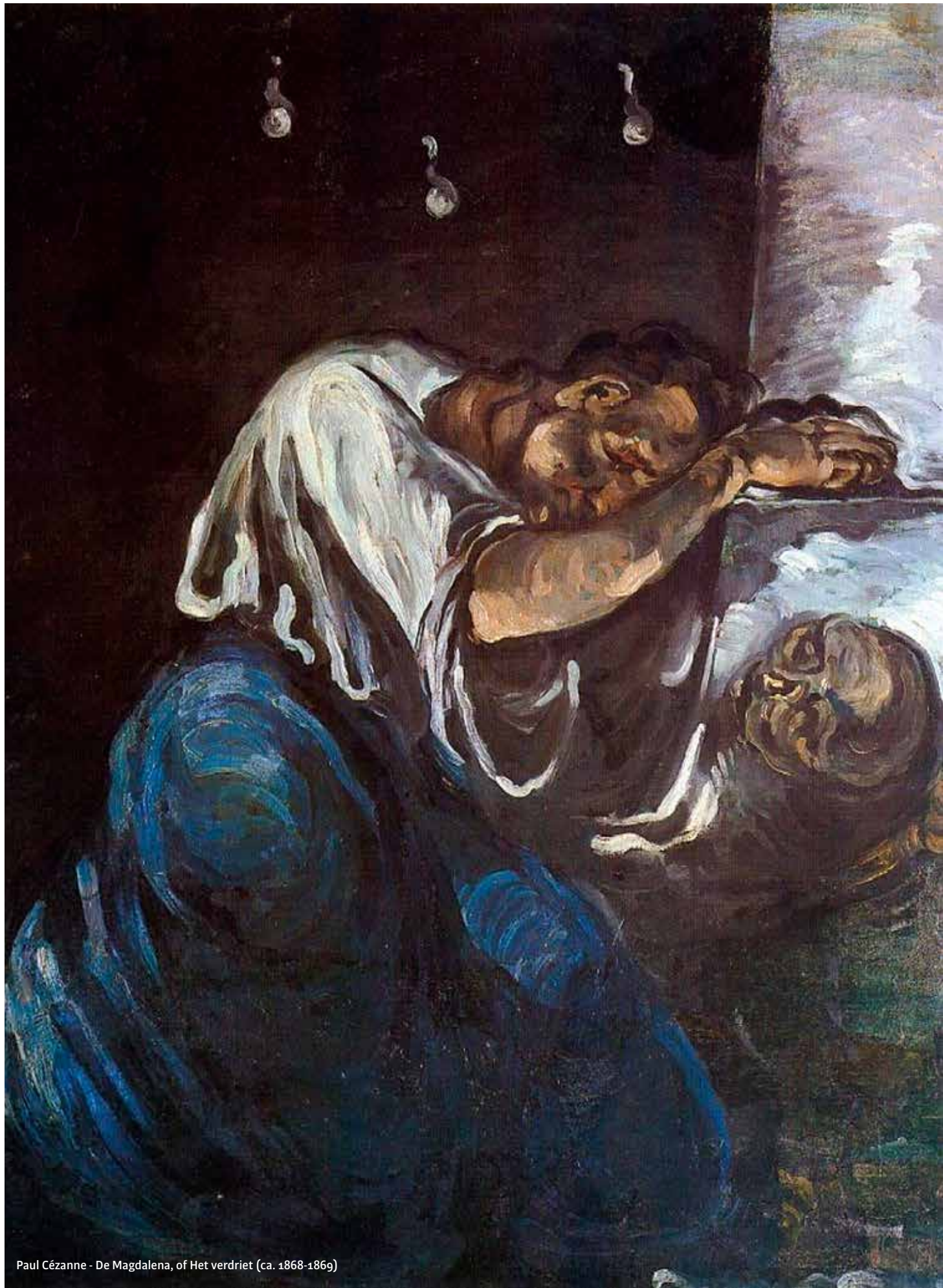
Volgens hem zit de ruimte meer in de richtlijnen van de examencommissies: 'We kunnen daar in bijvoorbeeld explicieter opschrijven wat we doen in het aanbieden van uitzonderingen.'

De raad reageerde daar begripvol op, maar wilde toch weten wat de criteria op dit moment zijn en waarom de ene feestdag wel een vrije dag oplevert en de andere niet. 'Daar moet opnieuw naar worden gekeken, omdat we zorgen horen vanuit de gemeenschap', aldus Mumford. 'En de gemeenschap moet daar ook meer inspraak in hebben.'

Studentlid Sreya Srikanth (DSP-SC): 'Studenten zijn in het verleden al eens naar hoogleraren of de examencommissie gegaan met de vraag een alternatieve datum te krijgen voor een examen in verband met een religieuze feestdag. Die aanvragen werden genegeerd.'

'Ik wil graag in oplossingen denken, maar ik zie wel een probleem', zei Beerkens. 'Examencommissies moeten studenten zo gelijk mogelijk behandelen, en tegelijkertijd zijn studenten steeds mondiger geworden en gaan ze makkelijker en sneller naar de examencommissie om te vragen om een uitzondering. Bovendien voelen sommige studenten die ruimte juist niet, en dat kan dus ook weer voor ongelijkheid zorgen. Daar komt bij dat een extra herkansingsronde docenten enorm veel extra werk bezorgt. Maar ik hoop dat we een weg kunnen vinden die docenten geen extra werk oplevert.'

De raad en het bestuur waren het erover eens dat een snelle oplossing niet voorhanden is, maar dat de discussie over het onderwerp aandacht moet blijven krijgen.

Depressief? Dat moet handboek DSM niet bepalen

De psychologie leunt veel te veel op handboeken en biologisch onderzoek, vindt hoogleraar Eiko Fried. In zijn oratie pleit hij voor een radicaal andere manier van diagnosticeren. 'Soms heb je meer aan een baan dan aan een therapeut.'

DOOR **VINCENT BONGERS**

'Als een patiënt koorts heeft, dan meet je zijn temperatuur', zegt Eiko Fried, hoogleraar Mental Health and Data Science. 'Een arts kijkt naar de thermometer en stelt vast dat de lichaamstemperatuur van de patiënt een paar graden hoger is dan het gemiddelde. Dat kun je objectief vaststellen en een collega kan dat vervolgens ook bepalen.'

De artsen kunnen het oneens zijn over wanneer je een temperatuurverhoging als koorts omschrijft en wat de oorzaak van die verhoging is, maar er is in ieder geval een objectieve maatstaf voor de temperatuur. 'In de psychologie zijn dit soort objectieve tests er niet, en dat maakt diagnoses stellen moeilijk.'

Verder maakt die ongrijpbaarheid van psychische aandoeningen het haast onmogelijk om uit grote onderzoeken, naar bijvoorbeeld depressie, conclusies te trekken die zinnig zijn voor behandelingen.

'Als we kijken naar het brein van iemand met de diagnose depressie zien we nauwelijks verschillen met een persoon die deze diagnose niet heeft. Het idee is steeds: we moeten betere hersenscanners ontwikkelen en dan kunnen we bepalen welke biologische factoren depressie veroorzaken. Constante verfijning van de technologie gaat ons uiteindelijk helpen. Daar wordt ontzettend veel geld ingepompt en vervolgens volgt de ene na de andere teleurstelling omdat het heel weinig informatie oplevert.'

Onlangs hield Fried zijn oratie waarin hij de tekortkomingen in diagnosticeren aan de kaak stelt en voorstellen doet voor verbetering. Aan het plafond van zijn kantoor hangen vlaggetjes; ze zijn wel, heel ongebruikelijk, in de kleur zwart. 'Mijn studenten hebben die opgehangen. Ik hou erg van die kleur, vandaar.'

Op zijn bureau staat een thermosfles: ook zwart. Ernaast staat een foto van Fried die in het Groot Auditorium van het Academiegebouw het publiek toespreekt tijdens zijn oratie van vorige week maandag. 'Wat cool, ik ben hier al een paar dagen niet geweest, en had die nog niet gezien. Ik heb heel leuke collega's, blijkt maar weer.'

Psychologen en psychiaters stellen aan de hand van twee handboeken diagnoses, legt Fried uit. Het gaat om de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) en de International Classification of Diseases (ICD). Beide gidsen zijn problematisch, betoogt Fried.

In zijn oratie zoomt hij in op de DSM-5, de meest recente uitgave van dat handboek. 'Bij de classificatie depressie staat dan bijvoorbeeld: de afgelopen twee weken moet de patiënt een van de twee kernproblemen hebben, gecombineerd met een aantal andere problemen. Kernproblemen zijn onder andere: verdrietig zijn en anhedonie; verminderd vermogen om plezier te ervaren bij activiteiten die je normaal gesproken wel leuk vindt. Daar moet dan nog een slaapprobleem bij, of een gewichtstoename of juist afname, en dan kom je uit bij de diagnose: depressie.'

Het probleem is dat deze lijsten met symptomen in de jaren veertig en vijftig van de vorige eeuw zijn opgesteld en nooit waren bedoeld als een accurate omschrijving van een aandoening. 'Ze zijn een ruwe schets; een startpunt voor een gesprek over wat er aan de hand is met iemand. Het belang van de labels in de DSM is zwaarder gaan wegen dan wat we echt weten van een cliënt. Er wordt mee bepaald of deze persoon kan deelnemen aan een studie of een behandeling kan krijgen.'

De DSM geeft maar heel weinig houvast. 'Het is mogelijk dat twee personen die aan depressie lijden geen enkel symptoom hebben dat overeenkomt. Als iemand zegt dat zijn tante een depressie heeft, dan weet ik nog maar heel weinig over haar. Ik weet niet wat haar problemen zijn en ook niet hoe ze moet worden behandeld.'

Zijn kritiek is niet uitzonderlijk, zegt de hoogleraar. 'Die is zelfs heel mainstream. Mensen zijn veel meer dan hun DSM-diagnose. Mijn collega's in het veld weten dat natuurlijk en houden daar ook rekening mee.'

Hoe komt het dan dat de DSM toch zo bepalend is geworden? 'Er is een heel zorgsysteem opgebouwd op het fundament van het handboek. Niet alleen psychologen en artsen gebruiken het, ook voor zorginstellingen en verzekeringsmaatschap-

pijs is het de leidraad.'

Fried stelt een bredere aanpak van diagnosticeren voor. 'We moeten mensen die psychische problemen hebben veel vaker vragen stellen over hun ervaringen met behandelingen. Dat ligt wellicht voor de hand, maar dat gebeurt haast nooit. We hebben nu voor het eerst drieduizend patiënten met depressie en hun familie in 52 landen gevraagd naar waar behandelingen op zouden moeten focussen. Heel veel van hen schreven: geestelijke pijn bestrijden. Heel verrassend, want geestelijke pijn staat niet in de DSM, niet in de ICD en niet in depressievoorlijsten.'

Diagnoses zijn nu nog erg gericht op personen en hun gedrag. 'Maar juist de omstandigheden en de omgeving waarin de cliënt is opgegroeid zijn heel bepalend voor het ontstaan van psychische problemen. Dat geldt ook voor de omstandigheden waarin hij nu leeft. We moeten breder kijken, het meer sociologisch aanpakken. Als een cliënt bijvoorbeeld werkloos is, dan heeft hij wellicht meer aan iemand die hem aan een baan kan helpen dan aan een psycholoog.'

Een ander probleem is dat de DSM voor te veel verschillende doelen wordt gebruikt. De commissie van de American Psychiatric Association die nu aan de nieuwe DSM-6 werkt 'moet vele goden dienen'.

Zij werken aan een handboek dat te veel zaken bepaalt: declaraties bij de verzekering, wie er recht heeft op bepaalde zorg en welke behandeling daarbij hoort. Maar de DSM is ook bepalend in de vraag of iemand toerekeningsvatbaar is. 'Dat kan niet met één handboek, er zijn verfijnde systemen per sector nodig.'

'Als je de definitie van depressie verandert, hebben veel mensen op papier de diagnose niet meer. Dat is ingewikkeld'

Fried verwacht niet dat de DSM gaat verdwijnen. 'Het hele systeem is erop ingericht. Het handboek rigoureuus veranderen is heel duur, want alles wat er op draait moet dan ook worden aangepast. Het heeft ook verstrekende gevolgen. Als je de definitie van depressie verandert, dan hebben heel veel mensen die deze diagnose ooit hebben gekregen op papier deze aandoening niet meer, dat is nogal ingewikkeld.' De DSM zal dan ook niet radicaal op de schop gaan. 'Het is als een oud vliegtuig, ze zullen wel een wiel repareren of er een nieuwe propeller op zetten, maar meer niet. Dat is oké. Ik heb ook niet de ambitie om het handboek te vervangen, maar ik ga wel een nieuwe aanpak voor diagnosticeren ontwikkelen. Eerst op relatief kleine schaal en dan gaan we zien of mijn systeem beter werkt en meer voorspellende waarde heeft. Het is mogelijk dat mensen dan vaker de juiste behandeling krijgen.'

Fried pleit er verder voor om de nadruk niet te veel te leggen op biologisch onderzoek, en dat gebeurt nu wel. 'Als je stelt dat depressie een hersenaandoening is die we kunnen oplossen door neurale circuits te finetunen, dan ben ik daar zeer kritisch over. Biologie speelt zeker een rol, en onderzoek daarnaar is belangrijk. En ik zeg zeker niet: stop met anti-depressiemedicatie.'

'Er zijn echter veel niet-biologische factoren die cruciaal zijn om mentale problemen te begrijpen en te behandelen, waar- onder sociologische. Het is dan ook zeer belangrijk dat dat soort onderzoek ook wordt gefinancierd, en dat gebeurt nu nog veel te weinig.'

Eiko Fried, *Systems All the Way Down: Rethinking Mental Health Science as a Systems Science*. Oratie was 5 oktober

Mis niets en download nu de Mare-app

Blijf op de hoogte van het laatste universiteitsnieuws, lees onze interviews met wetenschappers en weet wat er speelt in het Leidse studentenleven!

Of volg ons op:

@WeekbladMare

Honderd jaar Aug

Een verwoestende brand, ‘Flower Paupers’ en een straffe strijd over de koers van de vereniging: de sociëteit van Augustinus heeft de afgelopen eeuw een hoop doorstaan, zo blijkt uit het *Eeuwboek* ‘100 jaar Eigen Huis’.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
FOTO'S TACO VAN DER EB

‘Van alle werelddelen is Europa het mooiste, van Europa zijn de Nederlanden het mooiste land, van de Zeventien Provinciën is Holland de mooiste, van de Hollandse steden is Leiden de mooiste, en van alle straten en grachten van Leiden is het Rapenburg de mooiste.’ Dat schreef de Frans-Belgische geschiedkundige Jean Nicolas de Parival in 1660 over de iconische gracht. Exact honderd jaar geleden is daar ook een van de grootste en oudste studentenverenigingen van Leiden gehuisvest: Augustinus. Hoewel de vereniging voor die tijd op de Hogevoerd en de Steenschuur zat, zijn de studenten sinds 1926 niet meer weg te denken uit het monumentale pand op nummer 24. Zes verenigingsleden schreven het *Eeuwboek* ‘100 jaar Eigen Huis’ (zie kader), zoals de sociëteit doorgaans wordt genoemd. *Mare* destilleerde de negen opvallendste momenten uit die eeuw verenigingsgeschiedenis.

I. Kok in dienst

De verhuizing naar Rapenburg 24 legde de Rooms-Katholieke Studentenvereniging Sanctus Augustinus, zoals de vereniging toen nog heette, geen windeieren. Het ledenaantal groeide en de vele vertrekken boden ruimte voor een biljartkamer, een leeszaal en een aparte meisjeskamer. Doordat de financiën verbeterden, kwam er voor het eerst personeel in dienst: een echtpaar van wie de vrouw als kok diende en de man als ober.

In 1929, werd het gebouw opgeknapt, zodat ‘geen spoor meer te ontdekken is van de schrammen, deuken en vlekken, welke op de deur bierflesschen bestookte muren en deuren waren achtergebleven’.

II. Krakers en gearresteerde bestuursleden

Decennialang was Augustinus niet alleen een sociëteit, maar ook een woonhuis. De vereniging huurde slechts een deel, voor 1900 gulden per maand. De meeste huurders van de bovenverdiepingen waren studenten, maar ook koks, conciërges en pastoors die in dienst waren van de vereniging. Van 1934 tot 1938 woonden er ook een banketbakker en een ingenieur. Vermoedelijk hebben zij weinig geluidsoverlast ervaren: luidruchtige borrels waren vooral op Minerva te vinden.

‘Het wantrouwen tussen Quintus en Augustinus werkte door tot in studentenhuizen’

Een dag na de beroemde rede van Rudolph Cleveringa tegen het ontslag van zijn Joodse collega Eduard Meijers, op 26 november 1940 in het Academieggebouw, werd de universiteit door de bezetter gesloten. Ruim een maand later werd ook de sociëteit bezet en het bestuur gearresteerd. Nadat Rapenburg 24 in 1941 door de universiteit werd gesloten, werd het pand grotendeels leeggeroofd: de gehele inventaris verdween, vloerbedekkingen gingen eraan en ‘elektrische installaties’ gingen verloren. Na de oorlog stuitten de leden op krakers die zich in de commissiekamer hadden gevestigd. Boos waren ze niet; men was blij dat de oorlog voorbij was. Het kostte de vereniging wel veel tijd om de krakers eruit te krijgen; pas halverwege de jaren vijftig was de ruimte weer beschikbaar.

III. Broodroosterkachels en raamplassers

Ook toen Augustinus het pand in 1956 kocht, bleven er binnen woningen bestaan. De eerstejaarskamer was het kleinst, had een schuin dak zonder raam en kreeg als bijnaam ‘De Holle Kies’. In de winter was het er stervenskoud. Toen de stroomrekening onverklaarbaar uit de klauwen bleek te lopen, ontdekte het bestuur dat de toenmalige bewoner tien broodroosters gebruikte om zich aan te verwarmen.

Enige luiheid was studenten ook destijds niet vreemd: omdat ze de wc’s te ver lopen vonden, gebruikten de bewoners een van de wasbakken op de bovenste verdieping als urinoir of plasten ze uit het raam aan de tuinkant. Eind jaren zestig kwam er een einde aan de studentenkamers en woonde er niemand meer op Rapenburg 24.

IV. Civitas of... bier drinken?

Tot dan toe was het verenigingsleven wat braafjes, mede ingegeven door de ‘civitas-gedachte’: het ideaal van de universiteit als hechte gemeenschap van docenten, studenten en alumni. Na de Tweede Wereldoorlog richtte de vereniging zich volledig op katholieke en inhoudelijke activiteiten. In 1958 kwam er een kapel op de eerste verdieping, waar 140 toehoorders konden luisteren naar de studentenpastoor. Veel leden waren ook lid van het corps. Naar Augustinus gingen ze voor religieuze en intellectuele vorming, naar

het corps voor hun sociale leven. Geleidelijk maar onomkeerbaar verloor de civitasgedachte aan invloed en nam de onvrede toe: de vereniging werd gezien als kil en zonder eigen identiteit. Er kwam een studentencafé – genaamd The Saint – dat uiteindelijk zou uitgroeien tot de borrelzaal op de begane grond zoals die nog steeds bestaat.

V. Syndicat d’Initiative Artistique

In 1961 leek Augustinus écht tot leven te komen met de komst van de culturele subvereniging Syndicat d’Initiative Artistique. In een tijd waarin de universiteit weinig cultureel aanbod had werden er cabaretvoorstellingen, musicals, toneelstukken en lezingen georganiseerd, evenals cursussen tekenen, fotografie en jazzballet. In 1968 werd het Leidsch Studenten Hoempagezelschap opgericht en in 1969 ontstond ‘Hot House’: een podium voor zowel beginnende als internationaal gerenommeerde jazzmuzikanten. Al snel trok Augustinus artiesten van internationaal niveau aan, zoals Ben Webster en Mischa Mengelberg. Deze initiatieven vormden de basis voor een nieuwe verenigingscultuur. Augustinus transformeerde van een wat stichtelijke, brave club tot een gezelligheidsvereniging.

VI. ‘Flower pauper’

Door de snelle groei van het aantal studenten in de jaren zeventig verloren universiteiten hun elitaire karakter. Er ontstond een kritische, politiek bewuste studentencultuur. Gevolg: Augustinus nam afstand van de Rooms-Katholieke signatuur: op 4 oktober 1971 werd de naam officieel veranderd in de Leidse Vereniging voor Studerenden (LVVS) ‘Augustinus’. Ook de Latijnse titelatuur werd in deze periode afgeschaft: het gebruik van termen als ‘praeses’ werd niet expliciet verboden, maar verdween geleidelijk. Maar niet iedereen vond dat leuk. Conservatieve leden zagen het traditionele karakter tot hun spijt verdwijnen en duiden deze periode spottend aan als de ‘flower pauper’ en ‘moord op de mores’. Ook de Commissie Eigen Huis, verantwoordelijk voor het dagelijkse beheer van de sociëteit, schreef een protestlied: ‘Heb je al gehoord van de openheid? Daar wordt weer heel veel van gepraat. Maar in geen honderd jaar, komt dat hier voor mekaar, Het Eigen Huis dondert liever in elkaar!’ Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 4 oktober 1971 kwam de strijd tussen de vooruitstrevende en conservatieve leden tot een climax: er werd toch weer gekozen voor een meer behoudende lijn. Dat leidde tot een exodus: enkele honderden voorstanders van een opener vereniging verlieten Augustinus. Het besloten karakter was echter van korte duur: zes jaar later werd opnieuw gekozen voor een meer open koers.

Speuren in ‘archieven met gaten en ongesorteerde of ongedateerde stukken’ was een hele klus

Zes leden van Augustinus – Joep Kraakman, Celeste van der Kamp, Kristan Ijkema, Sebastiaan Kop, Emma Glorie en Flynn Peeks – hebben anderhalf jaar aan het eeuwboek gewerkt. Dat was nogal een klus, blijkt uit hun nawoord. ‘De archieven vertonen gaten’, schrijven ze. ‘Een archiefstukken zijn veelal ongesorteerd of ongedateerd, wat het inventarisatiewerk niet makkelijker heeft gemaakt.’ Vooral het stadsarchief bleek waardevolle informatie te bevatten. Naast archiefonderzoek hebben ze zo’n dertig interviews afgenomen met reünisten. Daar zitten leden tussen die tien jaar geleden nog lid waren, maar ook personen die al in 1952 lid werden. Zaterdag 17 oktober wordt het eeuwboek gepresenteerd aan de leden. In de avond is er een borrel waar onder meer de Hoempa-band komt optreden. Aansluitend is er een groot feest.

Het introductiereglement werd versoepeld en activiteiten werden voortaan ook toegankelijk voor niet-leden. Vanaf dat moment werd de kloof tussen voor- en tegenstanders van openheid definitief onoverbrugbaar.

VII. Verwoestende brand

In de nacht van dinsdag 24 op woensdag 25 januari 1978 brak een grote brand uit. Hoewel zo’n vijftig brandweermannen het vuur binnen een uur onder controle hadden, was de schade enorm: het dak was grotendeels verdwenen en de bovenste verdieping volledig verwoest. De waterschade bleek nog erger. Om te voorkomen dat een monumentaal plafond zou bezwijken onder het gewicht van het bluswater, liet de brandweer gaten in het plafond boren zodat het water kon wegstromen. De elektriciteit was uitgevallen, de verwarming functioneerde niet meer en vrijwel alle ruimtes waren doordrenkt met water. Ondanks uitgebreid onderzoek kon de brandweer geen oorzaak vaststellen.

De brand deed de sfeer van wantrouwen en polarisatie binnen de vereniging wel omslaan in saamhorigheid. Iedereen moest helpen zoeken naar een tijdelijk onderkomen en alle leden werden opgeroepen bij te dragen aan de verbouwing en inrichting van Rapenburg 24.

VIII. De oprichting van Quintus

Toen de leden waren teruggekeerd naar Rapenburg 24 kwamen de spanningen over tradities versus openheid alsnog tot ontploffing. In 1979 werd daardoor een nieuwe studentenvereniging opgericht: Quintus. Veel leden vervuilden Augustinus voor Quintus, wat niet alleen leidde tot financiële verliezen. Het wederzijds wantrouwen en de onderlinge competitie werkten door tot in persoonlijke relaties en studentenhuizen. Na een periode van crisis en herbezinning werden in 1983 cordialen geïntroduceerd, afgeleid van het Spaanse woord voor ‘gezellig’. Het woord ‘jaarclub’ werd bewust vermeden, omdat dat te veel deed denken aan conservatievere verenigingen. Het aantal Augustijnen nam weer toe, mogelijk mede dankzij de invoering van de verplichte kennismakingstijd in 1986.

IX. Hufterproof

In de afgelopen decennia is Augustinus – samen met Minerva – uitgegroeid tot de grootste studentenvereniging van Leiden. Dat betekent wel dat het pand behoorlijk aan slijtage onderhevig is en er ‘een nieuwe visie op onderhoud’ is ontstaan, aldus de *Eeuwboek*-auteurs. Zo zijn de oude porseleinen toiletten vervangen door de ‘minder charmante’ stalen potten. De oude gingen namelijk snel kapot en moesten bijna jaarlijks worden vervangen. Het stalen alternatief biedt dan ook een ‘goede hufterproof oplossing’.

Waar zijn de posters over seksueel wangedrag gebleven?

Onlangs zijn posters die aandacht vroegen voor seksueel wangedrag op de universiteit weggehaald bij de faculteit Governance and Global Affairs (FGGA). De raad wil weten waarom, en wat de regels omtrent posters en flyers zijn.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

'Recent heeft de The Hague Union of Students flyers en posters opgehangen die systematisch van de muren zijn gehaald', zei studentraadslid Sreya Srikanth (DSP-SC) onlangs tijdens de rondvraag van de faculteitsraadsvergadering. 'Die posters gingen onder meer over seksueel wangedrag binnen de universiteit. Waarom is daarvoor gekozen?' Portefeuillehouder bedrijfsvoering Niels Laurens zei dat posters in principe alleen worden weggehaald als ze in strijd zijn met de huisreglementen. Het bleef dan ook onduidelijk wie de posters heeft weggehaald. Studentassessor Mick de Kruijff: 'Het huidige idee is dat je posters die opgehangen moeten worden, eerst afgeeft bij de receptie. Het Universitair Facilitair Bedrijf (UFB) hangt ze vervolgens op de prikborden, zodat daar controle op is. Commerciële uitingen mogen bijvoorbeeld niet.' Laurens zegde Srikanth toe uit te

zoeken wat er is misgegaan. 'Als jij me meer informatie kan geven, zoals wie er wanneer toestemming heeft gevraagd, dan kan ik met het UFB in overleg om te kijken wat er is gebeurd.' Ook vindt de raad dat er voor staf te weinig opties zijn om aankondigingen of andere informatie op te hangen. 'Voeg gewoon wat plekken toe waar we flyers kunnen ophangen voor seminars en informatie over borstvoedingsrechten', zei raadslid Lydie Cabane. 'Dan kunnen we makkelijker met de gemeenschap communiceren.' Het bestuur was daar huiverig voor. 'Hoe meer prikborden je erbij hangt, hoe lastiger het wordt om die controle te houden', reageerde De Kruijff. 'Je wil voorkomen dat je het overzicht niet meer hebt en we zien het niet zo zitten om elke keer een UFB-medewerker langs die plekken te sturen.' Laurens: 'We huren dit pand (Wijnhaven, red.) en mogen dus niet van alles zomaar op muren plaatsen. Maar op de gang waar de studieverenigingen zitten, kunnen we zeker meer ruimte maken om dingen op te hangen. Ik ga vragen wat daar de flyermogelijkheden zijn. Voor de staf geldt dat de instituten bepalen waar flyers en posters kunnen worden opgehangen.'

Vergoeding voor proefschriften drukken stopt (wederom) tóch niet

RhD'ers die volgend jaar promoveren kunnen toch nog 500 euro krijgen als compensatie voor de drukkosten van hun proefschrift. Even leek het erop dat de regeling – net als vorig jaar – zou stoppen, maar het college van bestuur stelde alsnog geld beschikbaar.

DOOR MARK REID

Het afschaffen van de regeling is al verschillende keren uitgesteld. Het stoppen van de tegemoetkoming was een maatregel als reactie op de bezuinigingen op hoger onderwijs door het vorige kabinet. Oorspronkelijk zou de regeling januari 2026 al stoppen, maar die datum werd opgeschoven naar aankomende januari. Zo stond dat tot voorkort ook op de website van de universiteitsbibliotheek vermeld, tot die datum deze week van de website verdween. Bij navraag laat UB-directeur Kurt De Belder weten dat er toch geld is om de regeling te verlengen. 'Het college van bestuur heeft voor 2027 een overbruggingsfinanciering gegeven zodat we volgend jaar nog verder kunnen', zegt De Belder. 'Zo

kunnen we de besprekingen met de vakbonden en de faculteiten over de tegemoetkoming afronden.' De tegemoetkoming is in ieder geval voor heel 2027 verzekerd. 'Maar we hopen dat het overleg al eerder wordt afgerond en we al voor het eind van 2027 een definitieve regeling kunnen treffen', zegt De Belder. Het promotiereglement verplicht promovendi twee exemplaren van hun proefschrift te leveren aan de UB, naast de exemplaren voor de promotiecommissie en de graduaatschool. Behalve de regeling vanuit de UB bieden sommige instituten en faculteiten ook tegemoetkomingen aan, maar de hoogte hiervan kan verschillen. De regelingen aan Nederlandse universiteiten verschillen overigens enorm. Zo biedt de Vrije Universiteit een tegemoetkoming tot 1000 euro. Bij de Radboud Universiteit kunnen promovendi tot 1200 euro terugkrijgen, en Maastricht heeft zelfs een vergoeding tot 2000 euro. Voor Leidse promovendi die nog meer geld willen besparen op de drukkosten is er een goedkopere optie: de bibliotheek accepteert sinds enige tijd ook geprinte proefschriften, mits deze wel voorzien zijn van een kaft.

*Het zijn nepgevoelens, want je bent niet echt bang. Anders zou je de bioscoop uitrennen'

Wat maakt horror zo lekker?

Horrorfilms trekken volle zalen en dystopische literatuur is populair. Waarom willen we zo graag bang worden gemaakt? Leidse wetenschappers zochten het uit. 'Van angst kun je ook leren.'

DOOR VINCENT DE GROOT

Een vrouw sluipt door een verlaten gebouw. Onheilspellende muziek zwelt aan. Ze draait zich om en ziet nog net de reflectie van haar angstige gezicht in het mes, voordat het bruut in haar borstkas wordt geboord. Een bloedfontein schiet omhoog. Nahijgend van de schrik staar je naar de aftiteling. Waarom doen we dit onszelf aan? 'Intuïtief is het heel raar om iets op te gaan zoeken waar je bang voor bent,' zegt psycholoog en hersenonderzoeker Linda de Voogd. Ze onderzocht samen met haar collega Laura Nawijn en cultuurwetenschapper Evert Jan van Leeuwen waarom veel mensen dat toch maar al te graag doen. Op donderdag 22 oktober is ze een van de sprekers tijdens een lezingenavond in het Academiegebouw over deze zogeheten horrorparadox.

'Op Lowlands hebben we vorig jaar een container van vier bij twaalf meter helemaal omgebouwd tot een spookhuis met donkere gangen, onverwachte geluiden en een acteur', vertelt De Voogd. 'We wilden weten waarom mensen daar naar binnen willen gaan en of ze dan iets doen om hun emoties te reguleren.' De redenen waarom festivalgangers meewerkten aan het onderzoek liepen uiteen. 'Sommigen gaven aan onderzoek belangrijk te vinden. Anderen waren gewoon heel nieuwsgierig of wilden zichzelf uitdagen. Een paar kwamen vanuit een werkperspectief, die waren acteurs bij Walibi Fright Nights of The Amsterdam Dungeon.' Voor- en nadat de deelnemers het spookhuis betraden, werden de bloeddruk en hartslag gemeten. 'We hebben gevraagd hoeveel spanning ze in hun lichaam voelden. Sommigen zijn bijna niet bang te krijgen, anderen zitten vooraf al op hoge spanning. 'Een week later hebben we iedereen een e-mail gestuurd en gevraagd: hoe kijk je erop terug? Heb je er nog veel aan gedacht? Heel grofweg zagen we fenomenen waarvan we denken dat die bij posttraumatische stressstoornissen een rol spelen: dat je onvrijwillig veel aan iets terug moet denken, dat je er niet met andere mensen over wilt praten en dat de angst blijft hangen. De deelnemers rapporteerden dit ook, maar gaven er een positieve waarde aan. Het was dus niet vervelend voor ze om eraan terug te denken. 'Ik denk dat we horror willen ervaren omdat het ook een positief gevoel geeft', concludeert De Voogd. 'Je voelt angst, maar wel in een context waarvan je weet dat het veilig is. Daar kun je iets van leren. Je oefent met dapper zijn. We hebben ook gevraagd of de deelnemers positief of negatief over zichzelf zijn gaan denken door deze ervaring. Dan

zagen we dat ze enorm positief terugkijken op zichzelf.' Die veilige context ziet Van Leeuwen ook terug in horrorfilms en -verhalen: 'Horror blijft fictie, dus het is een simulatie. Het zijn nepgevoelens, want je bent niet echt bang. Als je dat wel zou zijn, zou je de bioscoop uitrennen of het boek helemaal niet lezen.' Horror is ook gebaat bij herkenbaarheid. 'Horror blijft een genre dat veel succes heeft met formules', licht Van Leeuwen toe. 'Het is niet voor niets dat horrorfilms eindeloos veel delen hebben. Als kijker ken je de formule en zo krijg je dramatische ironie: de personages hebben geen idee, maar jij hebt al drie films gezien. Een goede horrorfilm weet elke keer opnieuw het specifieke genre een nieuwe draai te geven, zodat de kijker op het puntje van zijn stoel zit. Het kan natuurlijk niet precies hetzelfde gaan als in de voorgaande delen. De verrassing maakt het weer eng. Het sneedt het bekende met het nieuwe, zodat het nauwelijks van elkaar te onderscheiden is. Zo is het tegelijkertijd spannend en herkenbaar.' Van Leeuwen en zijn studenten geven ook een lezing. Zij onderzochten waarom dystopische young adult boeken, een subgenre van horror, als warme broodjes over de toonbank gaan. 'Ik ben die populariteit gaan onderzoeken omdat ik een artikel tegenkwam van Amerikaanse onderzoekers. Zij hadden die boeken gelezen en gingen toen uitleggen waarom het genre bij jongeren zo populair is. En toen dacht ik: je kan als volwassen onderzoeker niet zelf bepalen waarom de boeken interessant zijn voor scholieren. Dat moet je aan de leerlingen zelf vragen.' Van Leeuwen trok samen met zijn studenten naar middelbare scholen en dat leverde verschillende responses op. 'Ik was op een school in Den Haag met een groep jongeren

in gesprek. Wat ze allemaal deelden was dat ze het gaaf vonden om te lezen over grimmige werelden, zoals verstikkende dictaturen, maar dat hoop en liefde blijven bestaan. 'Dat vond ik heel frappant. De jeugd leest dat niet omdat ze zo geïnteresseerd zijn in doemscenario's, geweld en onderdrukkingen, maar juist omdat ze de positieve waarden die overleven eruit halen. Er waren ook jongeren bij die lazen om te relativiseren: als je de *Hunger Games* leest, dan is mijn wereld zo slecht nog niet. 'Een andere student kwam met het stereotype dat er jongetjes waren die het geweld gewoon heel gaaf vonden, een soort sensatiezucht. Dat is ook een typische tiener trek. Weer een andere groep zei: je gaat nadenken over wat je zelf zou doen in zo'n situatie. Wat is mijn eigen ethiek? Wat zijn grenzen die bij mij écht niet overschreden kunnen worden? Er zijn dus veel verschillende redenen waarom jonge mensen dit soort literatuur gaaf vinden. Je ziet hoe complex hun ervaringswereld is.' En er viel nog iets anders op. 'Als ik dystopische literatuur onderwijs, zeker oudere boeken zoals *1984* en *Brave New World*, zeggen de studenten dingen als: 'Ja, dit is gewoon de wereld waar wij nu in leven.' Ik vind het interessant hoe oudere fantasieën steeds meer gaan lijken op de werkelijkheid. Het dystopische genre suggereert een toekomstbeeld dat veel erger is dan onze eigen wereld, maar voor veel jongeren wordt het een vorm van realisme.'

De horrorparadox – Wat is er leuk aan griezenel?

Donderdag 22 oktober om 19.30 in het Telders Auditorium in het Academiegebouw. Aanmelden is verplicht.

Klik! Met de eerste foto ging Japan open

Felice Beato, Mègane Bashi brug over de rivier de Nakashima in Nagasaki, 1863-1865.

Via de Nederlandse handelspost op Deshima maakte Japan halverwege de negentiende eeuw kennis met fotografie. De eerste beelden laten een land zien dat op het punt stond ingrijpend te veranderen. 'Dat afgehakte hoofd is vrij luguber.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

'Ik zag allerlei wonderlijke spiegels waarin afbeeldingen verschenen, die door onwetenden wellicht als magie zouden worden beschouwd.' De Japanse geleerde Kawaiji Toshiakira keek zijn ogen uit toen hij halverwege de negentiende eeuw kennismaakte met fotografie. In een van die 'wonderlijke spiegels' zag hij een echtgenote, zoon en dochter bijna levendig voor zich verschijnen. 'Hoewel ik hier voor mijn werk was, heb ik vandaag evenveel plezier beleefd alsof men een goochelaar had uitgenodigd.' Destijds was Japan nog grotendeels afgesloten van de buitenwereld. Maar via Deshima, de Nederlandse handelspost bij Nagasaki, vonden nieuwe westerse kennis en technieken toch hun weg naar het land.

Hoe fotografie er tussen 1840 en 1870 voet aan de grond kreeg, is te zien in *Licht over Deshima* in Japanmuseum SieboldHuis. Vroege foto's tonen niet alleen de ontwikkeling van de nieuwe techniek, maar ook een land in verandering: van portretten en huiselijke taferelen tot ontmoetingen tussen Japanners en Nederlanders en sociale onrust.

Nederlandse artsen speelden een belangrijke rol bij de introductie van fotografie op Deshima. 'Dat kwam ook doordat zij de chemicaliën hadden die je nodig hebt bij het ontwikkelen', vertelt tentoonstellingscoördinator Roos van Laer. 'Samen met Japanners experiteerden zij met fotografie.'

Een van de Japanners die zich daarin bewaamde, was Ueno Hikoma. 'Hij heeft een eigen studio geopend', vertelt gastcurator Maartje van den Heuvel. 'Mijn favoriet is een zelfportret van hem met zijn vrienden en een aantal leerlingen. Hij heeft leren fotograferen door de Nederlanders en hij heeft op zijn beurt de fotografie weer verspreid onder Japanners.' Dat was aanvankelijk bepaald niet voor iedereen weggelegd, zegt Van den Heuvel. 'Je had veel kennis nodig van chemie,

natuurkunde en optiek. De apparatuur moest uit Parijs komen, was heel duur en het duurde lang voordat die er was. De fotograaf moest toegang hebben tot geld, kennis en instrumenten. Maar de mensen die hij fotografeerde niet. Zij komen niet per se uit de elite.' De wand hangt vol met vroege foto's: groepsportretten, boogschietende Japanners, mensen in klederdracht, een vrouw met een *wagasa* (een Japanse paraplu) en een rechtszaal. De beelden waren vaak niet groter dan een visitekaartje en werden verzameld in kleine albums. 'Ze werden ook uitgewisseld', zegt Van Laer. Precies in de periode waarin de fotografie haar intrede deed, stelde Japan onder westerse druk steeds meer havens open voor buitenlandse mogendheden. Daarmee verdween de uitzonderingspositie die Nederland lange tijd had gehad. 'Andere landen drongen zich op', vertelt Van den Heuvel. 'De Amerikanen dwongen handel met geweld af en ook andere landen stelden zich voortvarend op om de uitwisseling met Japan op gang te brengen.'

Van Laer: 'De fotografie kwam dus net te laat om het oude Deshima als Nederlandse handelspost in volle werking vast te leggen. Maar je ziet wel wat het betekent dat Japan opengaat.' Op de latere foto's verschijnen bijvoorbeeld Europese vrouwen en kinderen. 'Toen het nog een handelspost was, waren er alleen mannen op Deshima. Zij mochten hun families niet meenemen.' Sommige Japanners zagen de groeiende westerse invloed als een bedreiging. 'Behalve in Nagasaki, daar was men al gewend aan de aanwezigheid van de Nederlanders en was de band vertrouwd en vriendschappelijk', vertelt Van den Heuvel. 'Als je kijkt naar de historische bijschrijvingen van foto's van Japanners, omschrijven ze de Nederlanders ook altijd als "vrienden".'

In steden als Yokohama en Edo, het huidige Tokyo, was de weerstand feller en vonden er aanslagen op buitenlanders plaats. Op een van de foto's is te zien hoe twee Europeanen voor hun veiligheid door een grote groep Japanners over straat worden begeleid.

Onder sommige samoerai leefde in die roerige periode de leus *sonnō jōi*: 'Eer de keizer, verdrijf de barbaren.' Zij wilden de buitenlandse invloed terugdringen, desnoods met geweld. In maart 1868 werd de Britse gezant Sir Harry Smith Parkes daar bijna het slachtoffer van. Toen hij in Kyoto onderweg was naar een audiëntie met de jonge Meiji-keizer, vielen twee gewapende mannen zijn gezelschap aan. Japanse functionarissen wisten de aanslag te stoppen en een van de aanvallers, Hayashida Eitaro Sadakata, werd ter plekke onthoofd.

'Die foto van zijn afgehakte hoofd is vrij luguber', zegt Van den Heuvel. 'Het laat zien dat het opengaan van Japan heftig was en niet zonder slag of stoot ging.' De fotograaf heeft het taferel volgens haar vastgelegd omdat hij het zelf bijzonder, indrukwekkend of schokkend vond. 'Van verspreiding als afschrikwekkend beeld was geen sprake. Er was geen pers zoals we die nu kennen, dus de foto werd ook niet verspreid.'

Tegelijkertijd waren veel Japanners juist geïnteresseerd in de kennis die met buitenlanders het land binnenkwam. 'Nederlanders hielpen in Nagasaki onder meer bij het bouwen van ziekenhuizen, fabrieken en bruggen en droegen kennis over op het gebied van watermanagement.'

Voor de curator draait de tentoonstelling uiteindelijk om die bijzondere uitwisseling. 'Ik hoop dat mensen meenemen hoe bijzonder de band tussen Nederlanders en Japanners was. Fotografie was daar onderdeel van, maar heeft die band ook vastgelegd. De beelden geven een zeldzaam kijkje in een land dat zijn cultuur eeuwenlang had beschermd tegen invloeden van buitenaf.' Van Laer: 'We hebben het echt over hele vroege fotografie, dus over een tijd waarvan we eigenlijk niet zoveel beelden hebben. Ik hoop dat mensen zich verwonderen over de dingen die wel zijn vastgelegd.'

Licht over Deshima, Japanmuseum SieboldHuis, t/m 28 februari 2027, € 12 (studenten € 7,50)

Onderzoeksjournalist Eric Smit is behalve waakhond nu ook jachthond, blijkt tijdens de opnames van *College Tour, de podcast*. Met zijn nieuwe platform The Firewall wil hij Big Tech-bedrijven als Meta juridisch aanpakken.

DOOR JOSJE JANSSEN
FOTO SUZANNE RODENBURG

Deze journalist zegt voortaan: 'See you in court!'

'Aan het begin was ik wild en agressief', omschrijft Eric Smit zichzelf als jonge onderzoeksjournalist. 'Ik wist wat ik wilde, maar die drift zit in de aard van het beestje', vertelt hij bij de opnames van 'College Tour de podcast', gemaakt door de masterstudenten Journalistiek en Nieuwe Media met presentator Twan Huys. Uiteindelijk werd hij een 'geleidelijk projectiel'. Smit is inmiddels al jarenlang actief op het snijvlak van journalistiek, macht en geld. Na een carrière als professioneel squasher en een studie economie begon hij pas op 32-jarige leeftijd bij zakenblad *Quote*, waar hij samenwerkte met Jort Kelder. 'Door mijn sportverleden had ik het idee dat ik moest laten zien dat ik wat voorstelde.' In 2010 richtte hij onderzoeksplatform Follow the Money op, vernoemd naar de lijfspreuk van journalisten Carl Bernstein en Bob Woodward die in *The Washington Post* het Watergate-schandaal onthulden, waarna president Nixon moest aftreden. Inmiddels richt Smit zijn pijlen op Big Tech met zijn nieuwe initiatief The Firewall. Dat platform moet verder gaan dan alleen journalistiek onderzoek naar grote technologiebedrijven. Met een juridische tak wil The Firewall bedrijven waar mogelijk ook juridisch ter verantwoording roepen. Zo bereidt Smit een zaak voor tegen Google Glass, vanwege

de dubieuze effecten die de bril heeft op privacy. 'Het is afschuwelijk dat je een ding op je hoofd zet waarmee je opnames kan maken. Die functionaliteit moet verboden worden.' The Firewall heeft middels een sommatie geëist dat de bril van de markt wordt gehaald. Meta weigert in te gaan op de eis. 'See you in court!', zegt Smit lachend. Zo is hij dus uitgegroeid 'van journalistieke waakhond naar jachthond', typeert presentator Huys. 'In mijn ogen is journalistiek, met name onderzoeksjournalistiek, een vorm van actievoeren', reageert Smit. 'Als je bezig bent met een misstand wil je als onderzoeksjournalist dat het door jouw stuk wordt opgelost.' Volgens hem is dat bij The Firewall niet anders. 'Bij ons gaan niet de journalisten naar de rechtbank, dat doet de advocaat.' Vasthoudendheid – 'je gewoon weeten, maanden en soms jaren ergens in vastbijten' – is daarbij volgens hem essentieel. Dat deed hij ook bij Nina Brink, inmiddels Nina Storms, de voormalig topvrouw van internetprovider World Online. Brink verkocht haar aandelen vlak voordat haar bedrijf naar de beurs ging en verdiende daar veel geld mee. Kort daarna kelderde de koers en verloren beleggers grote bedragen. Voor Smit was dat aanleiding om een boek over haar te schrijven: *Nina: de onweerstaanbare opkomst van een powerlady* (2010). 'Ik zag dat zij een machtspeel speelde

op hoog niveau. Ze was een soort personificatie van hoe macht en geld samenkomen.' Zijn boek leidde tot meerdere rechtszaken tussen Brink en Smit. Er werd zelfs beslag gelegd op zijn huis en bankrekeningen. Uiteindelijk werden de zaken geschikt: het boek kon in de winkels blijven liggen als Smit een hoofdstuk over Brinks dochter in latere drukken zou verwijderen. Juist tijdens die juridische strijd veranderde de verhouding tussen de twee. Terwijl hun advocaten buiten de rechtszaal overlegden over de schikking, raakten Brink en Smit met elkaar in gesprek. 'Het nam een verrassende wending. "Misschien moeten we dit vaker doen", zeiden we tegen elkaar.' Wat begon als een juridische confrontatie, groeide vervolgens uit tot een persoonlijke band. De twee spraken meerdere keren met elkaar en begroeven uiteindelijk de strijdlijn. 'Ik ben bij Nina in Nice en Monaco op bezoek geweest, en nog veel vaker op haar kantoor in Amsterdam. We hebben afgesproken dat we het laten rusten. We gaan binnenkort weer een glas wijn drinken.' In een vooraf opgenomen filmpje dat op het scherm in het Lipsius wordt geprojecteerd heeft Brink een boodschap voor Smit. 'Hij was vroeger mijn kwelgeest. Inmiddels niet meer en ik waardeer en respecteer hem ook.' Ze

vertelt dat ze het nieuwe initiatief van Smit, The Firewall, waardevol vindt en wil ondersteunen. 'Dat is iets wat zowel mijn man – ook journalist – en ik zeer waarderen en waaraan we ook willen bijdragen.' Er worden vervolgens WhatsApp-berichten van Brink geprojecteerd waarin zij haar intentie om The Firewall te steunen bevestigt: 'Ik juich het Firewall project toe en zal een bijdrage leveren.' Huys vraagt Smit of Brink ook financieel gaat bijdragen aan The Firewall. 'Ik denk dat je dat hieruit kan opmaken. Tot mijn totale verbazing moet ik je zeggen.' Hij grijnst. 'Een miljoen kun je toch wel missen, of niet Nina?'

College Tour, de podcast

Voor de derde keer op rij presenteert de Universiteit Leiden *College Tour, de podcast*. Een podcast gemaakt door masterstudenten van Journalistiek en nieuwe media, onder toezicht oog van Twan Huys. Iedere week schrijven de studenten over hun spraakmakende gasten in *Mare*. Nieuwsgierig geworden? Kom naar de opnames in het Lipsius, of beluister de podcast online! Maandagavond 26 oktober zijn hoofdredacteuren Pieter Klok (*de Volkskrant*) en Kamran Ullah (*De Telegraaf*) te gast.

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Student (m) looking for native German speaker for tutoring. Lessons are ideally held online or in person. Motivation: I would like to communicate better with family living abroad. scholteharmen@gmail.com

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. 81w voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, | +31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071 – 527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl of weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter [@weekbladmare](https://twitter.com/weekbladmare)
Mastodon [@weekbladmare@mastodon.online](https://mastodon.online/@weekbladmare)
Bluesky [@mareonline.nl](https://bsky.net/profile/mareonline.nl)
Instagram [@weekbladmare](https://www.instagram.com/weekbladmare)
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Opname circa 3.000

Hoofredactie:

Frank Provoost:
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:

Vincent Bongers
v.bongers@mare.leidenuniv.nl
Marcjelle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Vincent de Groot (stagiair)
Eline Dirven (stagiair)

Medewerkers:

Emiel Beinema | Lente van den Berg | Lisa Boshuizen | Remco Breuker | Carmen Brouwer | Tirza de Graaf | Lorenzo Gerritsen | Valérie Krah | Henrik Laban | Marieke Nolten | Giselle Maria Timmers | Renske Veldman

Art direction en vormgeving:

Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl
Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan
Illustraties: Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk:

Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, Telefoon 023 – 571 47 45, E-mail sales@bureauvanvliet.com bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad:

Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Annemarie Drahmann | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Hermelijn Smits

@WeekbladMare

CULTUUR

Ik was boos dat er zo weinig bekend is

Pas na 24 jaar buikpijn kreeg theatermaker Karlijn Kistemaker eindelijk de diagnose endometriose, vertelt ze in de voorstelling *Buikzwam*. ‘Je moet halfdood zijn voordat er naar je wordt geluisterd.’

DOOR ELSE VAN DER STEEG
FOTO BART GRIETENS

soort bevrijding. Het had daar beneden dus toch allemaal met elkaar te maken. Ik zocht terecht naar een verklaring. Het zat niet tussen mijn oren.’ Veel tijd kreeg ze niet om het te verwerken, want de gynaecoloog legde meteen het volgende probleem voor: ‘Heb je nog een kinderwens?’ Kistemaker: ‘De helft van de vrouwen met endometriose is onvruchtbaar. Ik ook, kreeg ik te horen. Ik dacht altijd: ik heb nog wel een keuze, ik zie wel. Maar toen ineens niet meer.’ Dat allemaal bij elkaar was ‘heel veel’ om op haar bordje te krijgen. ‘Ik heb mijn hoofd in het zand gestoken, omdat ik dacht: ja, maar hallo, wat is dit veel om mee om te gaan. Ik wilde ook ineens heel erg bewijzen dat mijn lijf niet kapot was. Toen bleek dat dat niet kon, heb ik echt gerouwd. Ik heb me afgevraagd: wil ik nou dat mijn lijf zwanger kan worden of wil ik moeder worden? Dus wil ik alleen dat het lukt, of wil ik echt een kind?’ ‘Daar heb ik heel erg mee geworsteld. Ik zag voor me dat mijn lijf langzaam dichtslibde: net als in die zombieserie, *The Last of Us*: alles overwoekerd door buikzwammen en spinnenwebben. Ik ben altijd fysiek sterk geweest en vond het verdrietig voor mijn lijf.’

‘Een gezwollen buik? Gewoon flink veel scheten laten!’

Samen met haar vriend besloot ze om een ivf-traject in te gaan. ‘Mijn hemeltje, wat een toestand. Ik speelde gewoon door en moest in kleedkamers hormoonspuiten zetten, één keer zelfs tijdens een voorstelling. De technicus had een wekkertje gezet, en zei in de microfoon: “Ja, het is zover.” Ik ging het podium af voor een injectie en het publiek vond het geweldig en dacht dat het erbij hoorde. Je leidt een soort dubbelleven, alsof je dus in het geheim meedoet aan een absurde spelshow met allerlei rondes en obstakels.’ In het begin besprak ze het weinig met anderen. ‘Maar toen het vruchtbaarheidstraject vorderde, begon ik me erg boost te maken dat er zo weinig over bekend is. Daardoor kan je je soms zo eenzaam voelen. Toen dacht ik: iemand moet nu toch echt de mond opentrekken.’ Voor haar voorstelling ontmoette ze andere patiënten. ‘Ik sprak iemand die als entertainer bij Center Parks werkte. Ze deed veel dansacts, maar op een gegeven moment moest ze steeds vaker van het podium af kruipen, omdat het voelde alsof haar ledematen in de fik stonden. Dat beeld van haar in een *Moulin Rouge*-kostuum, kruipend naar de rand van het podium, staat op mijn netvlies gebrand. Ze had eigenlijk een kinderwens, maar ze had zoveel pijn dat ze haar baarmoeder heeft laten verwijderen. Alles om die pijn maar niet meer te voelen.’ ‘Iemand anders vertelde dat ze altijd al enorm veel pijn had en veel bloed verloor. Uiteindelijk was het zo erg dat ze flauwviel met haar hoofd op de badrand. Pas toen werd ze serieus genomen. Soms heb ik het gevoel dat je halfdood moet zijn voor er naar je wordt geluisterd.’ Kistemaker sprak ook met gespecialiseerde gynaecologen. ‘Dat zijn doortastende, gepassioneerde mensen, maar zij lopen ook tegen een gebrek aan kennis aan, in de zin van: er is geen remedie voor de ziekte. Dat is voor hen ook heel frustrerend.’ ‘Ik zet je even op mijn koptelefoon’, zegt Kistemaker tijdens het telefoongesprek, ‘want ik moet even kolven.’ De laatste ronde ivf leidde tot de geboorte van een dochter. ‘Ik geef nu borstvoeding, en dat blijf ik doen tot ze twaalf is. Dan kom ik jodelend met blote borst de kantine van de middelbare school in en roep “gooi die Sultana’s maar weg!” Want zolang ik borstvoeding geef menstrueer ik niet.’ ‘Maar borstvoeding geven is uitstel van executie. Na mijn vruchtbaarheidstraject komt de serieuze shit om de hoek kijken: kies ik voor de pil, waar ik heel slecht op ga, een spiraal of toch een kijkoperatie? Ik heb het idee dat de endometriose ook op mijn darmen en blaas zit. Maar omdat de focus op de ivf lag, is er nog nooit verder gekeken. Dat moet allemaal nog gebeuren. Daar heb ik echt geen zin in.’

Karlijn Kistemaker. *Buikzwam – een droogkomische solo over de woekerende wereld van iemand met endometriose.* Theater Dakota, Den Haag, 15 oktober 20.15. De Schuur, Haarlem. 28 oktober, 20.00

Wat is endometriose?

Bij patiënten met endometriose groeit slijmvlies dat erg lijkt op baarmoederslijmvlies op andere plekken in het lichaam. Dit kunnen kleine plekjes zijn, die met het blote oog (bijna) niet te detecteren zijn, of juist grote cysten die in ernstige gevallen zelfs door organen heen kunnen groeien. Endometriose kan in de hele buik groeien, maar komt vooral voor op het ‘peritoneum van het bekken, op de eierstokken, in het recto-vaginaal septum, op de blaas en de darmen’, aldus de site van de Endometriosestichting.

Hoeveel vrouwen endometriose hebben, is niet precies bekend, maar de meeste schattingen gaan uit van 1 op de 10. Dat zijn bijna 500.000 patiënten in Nederland, en zo’n 190 miljoen wereldwijd. Adenomyose is een aandoening waarbij baarmoederslijmvlies in de spierlaag van de baarmoeder groeit. Het is geen vorm van endometriose, maar doordat veel symptomen van de twee aandoeningen overeenkomen, wordt adenomyose vaak eerst verkeerd gediagnosticeerd.

‘Mensen hebben de behoefte om heftige verhalen te delen’

DOOR TIRZA DE GRAAFF
FOTO LISA BOSHUIZEN

Wanneer ben je begonnen met de Soepfiets?

‘Drie jaar geleden zag ik in de groepsapp van mijn studentenvereniging NSL een oproep om vrijwilliger te worden bij het Leger des Heils. Toen heb ik me aangemeld. Eens in de drie weken ben ik aan de beurt voor de Soepfiets. Sturen is een uitdaging. De fiets is groot en heel snel. Als ik iemand wil inhalen, rijdt ik extra voorzichtig. Dan moet ik echt geen verkeerde beweging maken.’

Wie krijgen er soep van jullie?

‘Sommige mensen hebben wel een plek om te wonen, maar niet genoeg middelen om rond te komen. Anderen hebben

geen vast dak boven hun hoofd. Een opvang is ook niet voor iedereen de prettigste plek. Daar komen allerlei mensen bij elkaar, waardoor problemen kunnen ontstaan, bijvoorbeeld door drugs, ruzies of conflicten met de begeleiding. Sommigen kiezen er dan voor om buiten te slapen, en dat leidt ook weer tot moeilijkheden.

‘Ik hoor verhalen waarvan ik denk: poeh, dat mensen met al deze dingen moeten dealen. Zeker als je iemand drie weken later weer ziet en diegene nog steeds met dezelfde problemen zit.’

Waarom vind je dit belangrijk werk?

‘Ik vind het mooi om naar mensen om

te kijken van wie je weet dat ze er zijn, maar naar wie je in het dagelijks leven misschien minder snel omkijkt. Dit is een heel praktische manier om te helpen. Het gaat niet alleen om gratis eten, maar ook om de sfeer die we creëren. We fietsen altijd naar dezelfde plek bij het Huigpark waar picknicktafels staan. ‘De mensen weten dat we er staan, maar verder laten we ze vrij. We gaan gewoon rustig zitten, eten wat en praten met elkaar. Soms zijn dat diepgaande gesprekken, soms maken we een klein praatje en soms communiceren we alleen met handen en voeten.’

Hoe was het om dit werk voor het eerst te doen?

‘Het was wennen, maar het helpt dat je praktisch bezig bent. Als ik even niet weet wat ik moet zeggen, kan ik nog wat soep of brood aanbieden. In het begin vond ik het lastig om aan te voelen hoe open mensen wilden zijn. Heel open, merkte ik al snel. Ook als ze heftige dingen hebben meegemaakt, hebben ze vaak de behoefte om dat te delen. Ik denk dat ze daar niet veel andere momenten voor hebben.

‘Maar er komen ook vrolijke mensen die luchtige praatjes maken. Dat valt op, zeker als je bedenkt in wat voor nare situaties sommigen zich bevinden.’

Is het altijd druk?

‘Het gekke is dat je er geen peil op kunt trekken. Soms komen er twee of drie mensen, terwijl we op andere avonden nog snel naar de supermarkt moeten om extra brood te halen. Het kan zo druk zijn dat het bijna voelt als gewoon werken, dan heb je nauwelijks tijd om met de bezoekers te praten. Als je niet constant soep aan het scheppen bent, is er meer ruimte voor contact.

‘Het is bijzonder als iemand zijn verhaal aan je toevertrouwt, zeker als je diegene eigenlijk niet kent. We hebben een keer een heel mooi gesprek gehad met iemand die naar een afkickkliniek zou gaan. Een week later hoorden we dat die persoon was overleden. Dat was echt heftig. Dat was iemand die graag de goede kant op wilde, maar het uiteindelijk niet heeft gered.’

COLUMN | RENSKE VELDMAN

Iets nuttigs leren? Overlaad mij met vermoeiende Franse denkers

Na afloop van een hoorcollege verzuchtte een medestudent naast me dat hij het jammer vond dat we zo weinig nuttige dingen leerden. Na doorvragen bleek ‘nuttig’ in dit geval ‘praktisch toepasbaar’ en ‘makkelijk te onthouden’ te betekenen.

Ik had gehoopt dat de gedachte dat een universitaire opleiding geen investering is die meteen rendement moet opleveren, maar dat het gaat om kritisch leren denken, fundamenteel onderzoek en dat soort zaken, inmiddels een saaie tegeltjeswijsheid is. Toch hoorde ik laatst weer paniekerig geklaag dat we niet genoeg worden voorbereid op de arbeidsmarkt, in dit geval met betrekking tot AI (want als je daar niet mee kan omgaan loop je achter hoor, werkgevers verwachten dat!).

Toen ik aan mijn master crisis and security management begon was ik een beetje bang dat het, gezien de hype die het woord veilig-

heid tegenwoordig genereert, misschien een doelmatige richting zou inslaan. Maar tot mijn verbazing moet ik ook lezen over de psychoanalyse van Lacan, en dat betekent bij mijn specialisatie in terrorisme vooral dat je twee semesters lang kan twisten over de definitie van die term.

Kortom, ik ben blij dat mijn master lekker theoretisch is.

Maar mijn medestudent had tijdens ons hoorcollege dus liever een lijstje met de grootste terroristische organisaties gekregen, omdat hij eigenlijk niet zo goed weet wat hij met deze studie een werkgever te bieden heeft.

En wie kan het hem kwalijk nemen?

Je wordt tegenwoordig doodgegooid met doemdenken over de zogenaamde waarde van je universitaire studie. De arbeidsmarkt is krap, je gaat niet meer per se beter verdienen en over vijf jaar is de helft van de startersfuncties misschien wel vervangen door AI.

Daar komt ook nog bij dat de status van je master minder onderscheidend wordt wegens andere vage, onofficiële master-titels. Je gaat je inderdaad afvragen waarvoor je het doet, behalve een studieschuld verzamelen waarover je ook nog eens lekker rente mag betalen. Daar zit je dan met je overschot aan theoretische

kennis. Maar dat is dus wel waar een universiteit eigenlijk voor bedoeld is.

Dat wij studenten onze toekomst somber inzien, is een terechte zorg. Maar de reflex om dan maar het academische gehalte van je studie te willen uithollen zodat die beter aansluit bij de grillen van wat op dat moment economisch in trek is, lijkt me onverstandig. Dat de universiteit aandacht kan besteden aan arbeidsmarktvoorbereiding lijkt me ook waardevol, maar laat het alsjeblieft niet de maatstaf worden voor de inhoud van de studie. Het is inmiddels cliché om te zeggen dat je hier vooral bent om een zelfstandige, kritische denker te worden, maar dat maakt het niet minder waar. Overlaad me dus liever met nog meer vermoeiende Franse denkers voordat ik iets nuttigs moet leren. Daarom ga ik mezelf ook niet voorhouden dat mijn studie waarschijnlijk nuttiger is dan ik nu zelf denk, dat werkgevers zitten te wachten op psychoanalytisch gebazel tijdens een sollicitatiegesprek. Het feit dat het niet meteen wat oplevert, dat het onvoorzien misschien wel niets oplevert, is geen tekortkoming, maar nogal inherent aan wat dat eigenlijk is, zo’n universiteit.

Renske Veldman is student crisis and security management

‘Dat een studie niets oplevert, is inherent aan een universiteit’